

Główny Inspektorat Sanitarny

**SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI VII EDYCJI
PROGRAMU „ARS,
CZYLI JAK DBAĆ O
MIŁOŚĆ?”
W ROKU SZKOLNYM
2019/2020**

Departament
Komunikacji Społecznej i Promocji
Zdrowia

Podjęcie przez młodzież zachowań ryzykownych, w szczególności sięganie po substancje psychoaktywne, wciąż stanowi poważny problem zdrowia publicznego oraz wyzwanie zarówno dla systemu oświaty. Co dziesiąty 15-latek regularnie pali papierosy, niemal jedna trzecia młodych ludzi sięga po alkohol, a ponad 10% próbowało substancji psychoaktywnych¹. Utrzymująca się duża skala problemu związanego z używaniem substancji psychoaktywnych przez dorastającą młodzież nadal wskazuje na istotną rolę edukacji w kształtowaniu zachowań zdrowotnych oraz umiejętności motywowania do zmiany ryzykownego zachowania.

Mając na uwadze powyższe, Główny Inspektorat Sanitarny kontynuuje realizację, opracowanego w 2013 roku, programu edukacyjnego pt.: „ARS, czyli jak dbać o miłość?” skierowanego do uczniów szkół ponadpodstawowych oraz ich rodziców.

Zasadniczym celem programu jest ograniczenie niekorzystnych następstw zdrowotnych, prokreacyjnych i społecznych związanych z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież wchodzącą w dorosłe życie. Znaczenie ma fakt, iż w program „ARS, czyli jak dbać o miłość?” podchodzi do tego zagadnienia w sposób innowacyjny. Program nie skupia się na typowym przekazie dotyczącym negatywnych skutków korzystania z używek, a pokazuje problem w kontekście przyszłości i planowania rodziny. Jego zamierzeniem jest wskazanie, jak nadużywanie substancji psychoaktywnych może negatywnie wpływać na wartości uznawane przez młodych ludzi za ważne w życiu, jakim jest miłość i bezpieczeństwo. Dodatkowo problem ujęty jest także w odniesieniu do macierzyństwa oraz ojcostwa, gdyż w okresie tym zachowania ryzykowne związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych mogą być bardzo szkodliwe.

W roku szkolnym 2019/2020 zrealizowano VII edycję programu „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Z informacji zawartych w ankietach sprawozdawczych, nadesłanych przez WSSE wynika, iż ofertę programową przedstawiono 4 308 szkołom ponadpodstawowym, co stanowi ok. 66% wszystkich tego typu placówek w kraju². Ponadto pracownicy PSSE przeprowadzili 99 szkoleń dla nowych szkolnych koordynatorów.

Do realizacji programu przystąpiło łącznie 1545 szkół ponadpodstawowych (24%)², przy czym udział poszczególnych jednostek edukacyjnych kształtował się następująco: technika - 40,6%, licea – 34,0%, zasadnicze szkoły zawodowe -21,1%. Analiza zebranego materiału pozwala stwierdzić, iż do VII edycji przystąpiło wiele nowych szkół. Ponadto 1209 placówek uczestniczyło w niej już po raz siódmy, biorąc udział w każdej z dotychczas zrealizowanej edycji.

¹ Mazur J., Małkowska--Szkutnik A. (red). (2018). Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka

² Auksztol J. (red.). (2020). Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2019/2020. Warszawa, Gdańsk. Urząd Statystyczny w Gdańsku, Ośrodek Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego, Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych.

Biorąc pod uwagę realizację programu w szkołach, w poszczególnych województwach, największy udział placówek oświatowych odnotowano w województwie śląskim (39%), mazowieckim (38%), lubelskim (37%) oraz świętokrzyskim (37%). Najmniej szkół uczestniczących w programie zaobserwowano w województwie łódzkim (15%) i pomorskim (18%). Podobnie, jak w przypadku poprzedniej edycji, program był także realizowany w innych miejscach pracy z młodzieżą, w szczególności podczas warsztatów terapii zajęciowej oraz w Ochotniczych Hufcach Pracy.

Działaniami programowymi w VII edycji objęto ogółem 115 165 uczniów szkół ponadpodstawowych. Analizując udział młodzieży, w poszczególnych województwach, największą frekwencje w programie odnotowano w województwie pomorskim, śląskim oraz podkarpackim. Z kolei najmniej liczną obecność uczniów w zajęciach zaobserwowano w województwach: podlaskim, mazowieckim oraz łódzkim i wielkopolskim.

Program „ARS, czyli jak dbać o miłość?” spotkał się z pozytywnym odbiorem przez młodzież. Zajęcia programowe cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród uczniów, którzy chętnie w nich uczestniczyli (89%). Zaangażowanie uczniów podczas realizacji programu, jako bardzo dobre, oceniło blisko 45% szkolnych koordynatorów (dobre - prawie 33%, a świetne - 12% koordynatorów). 52% nauczycieli bardzo dobrze oceniała treści merytoryczne programu (16% - jako dobre, 21% - jako doskonałe). Uczniowie stwierdzili również, że dobrze (30%), bardzo dobrze (45%) lub celująco (17%) opanowali treści programowe i pogłębili swoją wiedzę (62%). Dla około 82% badanych, formy prowadzenia zajęć były ciekawe i mogli w nich aktywnie uczestniczyć (88%).

W ramach zajęć prowadzono dyskusje grupowe, burzę mózgow, dramę, sondę, jak również treści edukacyjne przekazywano w formie mini-wykładów. Dobór takich metod aktywnych w zajęciach programowych zapewnia gwarancję aktywności uczniów oraz rozwija kreatywne i krytyczne myślenie. Ponadto według 62% uczniów zajęcia wpłynęły na poszerzenie ich wiedzy w obszarze związanym z używaniem i nadużywaniem substancji psychoaktywnych. Za szczególnie interesujące uznano informacje związane z wpływem alkoholu na postrzeganie i zdolność reakcji osoby będącej pod jego wpływem. Jednocześnie, aż 90% uczniów wskazuje, iż program „ARS, czyli jak dbać o miłość?” warto go promować wśród swoich rówieśników, a 79% chciałoby, aby w przyszłości, ich dzieci mogły wziąć w nim udział. Tym samym uzyskane wyniki mogą stanowić dla nauczycieli cenną wskazówkę w zakresie ewaluacji przekazywanej młodzieży wiedzy z obszaru profilaktyki uzależnień.

Analiza danych ankietowych wskazuje, że 23 830 rodziców i opiekunów uczniów aktywnie uczestniczyło w działaniach programowych. Przede wszystkim brali oni udział w organizowanych przez szkołę spotkaniach informacyjnych z zakresu środków psychoaktywnych. Dodatkowo uczestniczyli także w wielu inicjatywach, takich jak zajęcia prowadzone przez terapeutów uzależnień, projekcje filmów. Niewątpliwie edukacja rodziców

stanowi ważny aspekt profilaktyki sięgania po substancje psychoaktywne wpływając na wzmocnienie ich autorytetu i zdolności wywierania konstruktywnego wpływu wychowawczego.

Podsumowując, dokonana ocena wskazuje, iż młodzież uczestnicząca w programie podniosła poziom swoich kompetencji w zakresie zachowań asertywnych, samodzielnego podejmowanie decyzji, uzasadniania oraz przewidywania skutków swoich wyborów.

Jednocześnie należy wskazać, iż w tej edycji zaobserwowano spadek w ilości szkół oraz uczniów objętych działaniami programowymi. Ma to ścisły związek z sytuacją epidemiologiczną w kraju. W marcu 2020 r. zamknięto szkoły i prowadzono zdalne nauczanie, przez co wiele placówek nie zdołało zrealizować programu lub uczestniczyło w nim tylko częściowo. Mimo tych trudności 76% szkół zadeklarowało chęć kontynuacji działań programowych w kolejnych roku szkolnym.